

Övervakningskommitténs sekretariat

Synpunkter på regeringens förslag till ändring av landsbygdsprogrammet – programändring 6

LRF har tagit del av det material för ändring av landsbygdsprogrammet som skickats till övervakningskommittén i skriftlig procedur.

Programändring 6 består av två delar – finansiella ändringar som innebär en neddragning av projekt- och företagsstöd i programmet samt justering av finansieringsandelar som handlar om hur stor andel av landsbygdsprogrammet som finansieras av EU respektive Sverige.

Övergripande kommentar

Det är mycket olyckligt att regeringen drar ner på åtgärder i landsbygdsprogrammet. Det är också anmärkningsvärt att regeringen och samarbetspartierna i ett läge när det är brist på medel i landsbygdsprogrammet väljer att minska den nationella medfinansieringen i programmet. Det hade varit mer konstruktivt att nyttja det ökade återflöde som en justerad eurokurs innebär som ett nettotillskott. Många av de neddragningar av programmets åtgärder som nu görs ger negativa konsekvenser, därtill är det också ett stort behov av medel till investeringsstöd och startstöd eftersom dessa varit slut i flera delar av landet under lång tid.

Finansiella ändringar av landsbygdsprogrammet

Den höga anslutningen till miljöersättningarna är glädjande, det är ett tydligt tecken på att svenska lantbrukare är villiga att utföra ett merarbete för vår gemensamma miljö. LRF bakom den prioritering regeringen gjort i att inte stänga eller sänka ersättningsnivåerna för de så kallade jordbrukarstöden i landsbygdsprogrammet (miljöersättningar, ekologisk produktion, kompensationsstöd och djurvälståndersättningar) samt investeringsstöd för ökad konkurrenskraft och startstödet. Medel inom investeringsstödet har dock varit slut i flera delar av landet under en längre tid, vilket givetvis påverkar investeringsviljan och därmed möjligheten att nå målen i livsmedelsstrategin, att hålla denna åtgärd intakt kan inte i någon högre grad ha kunnat påverka den finansiella ändringen av programmet. Här ser LRF snarare att ett tillskott på medel behövs och vi anser att det är beklagligt att regeringen inte använt

20200608

möjligheten att skjuta till medel till såväl investeringsstöd som startstöd i denna programändring.

LRF välkomnar att regeringen och samarbetspartierna valt att använda frigjorda medel från valutakursförändringarna till att inte dra ner på åtgärden för bredband, men vi finner det anmärkningsvärt att regeringen och samarbetspartierna inte använder denna möjlighet till fler delar av programmet så att man inte tvingats till så omfattande neddragningar som vi nu står inför.

Neddragningarna i landsbygdsprogrammet påverkar möjligheterna till utvecklingsinsatser för företag på landsbygden. Dessutom påverkas utlysningar och upphandlingar som stödmyndigheterna har planerat för och som de i vissa fall redan hade börjat ta in ansökningar för. I och med att finansieringsläget för landsbygdsprogrammet 2021 och framåt är mycket oklart gör detta att osäkerheten ökar för möjligheterna att nå uppsatta politiska målsättningar.

Det är också givetvis oacceptabelt att Jordbruksverket inte har haft IT-system av tillräckligt god kvalitet på plats i tid vilket också gett bristande prognosverktyg. Denna fråga har LRF haft uppe vid ett flertal möten under senare år och berör därför inte mer i detta brev.

Vid tidigare kontakter med Jordbruksverket har det varit tydligt att deras avsikt var att inte dra ner på några åtgärder med miljöfokus eller med direkt koppling till livsmedelsstrategin i programmet, men vid kommitténs möte den 20 maj stod det klart att regeringen och samarbetspartierna inte står bakom denna ambition inte minst eftersom regeringen och samarbetspartierna kommit överens om att dra in ytterligare 190 miljoner kronor av programmets medel. LRF finner denna kursändring beklaglig och förtroendet för politiken undermineras med dessa tvära kast.

Det är dock svårt att skilja ut åtgärder som inte har anknytning till livsmedelsstrategin eftersom de flesta åtgärder i landsbygdsprogrammet på ett eller annat sätt direkt eller indirekt har påverkan på livsmedelsstrategin. Detsamma gäller givetvis också för miljö- och klimatmål.

Det material som presenterats för övervakningskommittén är väldigt kortfattat och det är mycket svårt att bilda sig annat än en översiktlig omfattning om programändringen. Som exempel krävs det omfattande granskning för att förstå att neddragningarna också omfattar våtmarksinvesteringar. Vid ett möte med Jordbruksverket den 5 juni framgick dock att det indragna stödet för våtmarksinvesteringar omfattar 114 miljoner kronor. Den här informationen hade kunnat komma övervakningskommittén till del som underlag för den skriftliga proceduren. Man måste förstå att våtmarksinvesteringar ligger inom en delåtgärd som heter ”7.6” inom fokusområde ”4A-C Jord” benämning ”natur- och kulturmiljö för miljön” i den excel-fil som skickats ut som

20200608

kompletterande information. I den PM som presenterades vid mötet den 20 maj verkar våtmarksinvesteringar ligga inom ”natur- och kulturmiljö” i tabell 2. Eftersom Jordbruksverket i tidigare kommunikation talat om att neddragningarna skulle omfatta natur- och kulturmiljö inom renskötselområdet så är det inte uppenbart att denna post också omfattar våtmarker. Det här blir ett tydligt exempel på svårigheten att förstå det underlag som skickats till övervakningskommittén i den skriftliga proceduren. Många ledamöter i övervakningskommittén arbetar inte med landsbygdsprogrammet på ett sätt som innebär att man lär sig nummer och benämningar på åtgärder, fokusområden och prioriteringar utantill.

Det också långt ifrån tillfredsställande att materialet är så kortfattat om hur olika fokusområden kommer att beröras av neddragningen för kompetensutveckling och rådgivning. Av den excel-fil som den skriftliga proceduren kompletterats med framgår att ”*fördelningen mellan fokusområden sker i senare dialog med stödmyndigheterna*”. LRF är väl medvetet att materialet till kommittén har tagits fram under stor tidspress, men av underlaget borde det åtminstone ha kunnat framgå vilka principer stödmyndigheterna skulle ha att beakta i sitt arbete utifrån målformuleringarna för programmet. Vi nås till exempel av information om att projektet Greppa näringen kan komma att tvingas dra ner under 2020 vilket LRF finner mycket anmärkningsvärt. Men det finns troligen liknande exempel som vi inte har kännedom om. En minskning av rådgivning kring hållbarhet riskerar till exempel att rådgivningsorganisationer förlorar kompetent personal och tempo på längre sikt vilket i förlängningen kan ge omfattande negativa konsekvenser för jordbrukets långsiktiga hållbarhetsarbete.

LRF har blivit kontaktade av flera länsstyrelser och åtgärdssamordnare i LEVA. LEVA är en ny omfattande satsning på minskad övergödning gemensam för Havs- och Vattenmyndigheten, Jordbruksverket, LRF och Länsstyrelserna. Signalerna är att det dras in pengar för våtmarkssatsningar i ett läge när åtgärdssamordnarna efter att ha träffat över 1 300 lantbrukare och förmått många av dem att ansöka om att anlägga våtmarker. LRF deltar med en expert i Miljömålsberedningens arbete som under året utreder Sveriges havsanknutna miljömål. Där signaleras hög ambition i övergödningsfrågan samtidigt som alltså medel för åtgärder mot minskad övergödning i form av våtmarker nu dras in med 114 miljoner kronor. Det här är ett område där vi ser att det är mycket olyckligt för tilltron till politiken att pengar dras in och ryckigheten skadar återigen de enskilda lantbrukarnas förtroende för långsiktigheten i miljöarbetet.

Vid kommitténs möte den 20 maj lämnades viss muntlig information, t.ex. att regeringen skulle dra in ytterligare 190 miljoner kronor från projekt- och företagsstöden jämfört med Jordbruksverkets förslag. Av det skriftliga materialet som presenterats för övervakningskommittén framgår inte hur dessa

20200608

190 miljoner kronor förhåller sig till helheten. Ur materialet går att utläsa att 552 miljoner kronor dras in från befintlig budget och det kan därmed antas att resterande 348 miljoner, eller 538 miljoner beroende på om de 190 miljonerna som kommunicerat muntligt ska räknas med eller inte, ska finansieras via återflöden från projekt som inte får den omfattning som beslutats. Det är också mycket oklart i underlagen hur mycket återflöden myndigheterna räknar med.

Det är som tidigare framförts mycket svårt att bilda sig annat än en övergripande uppfattning om förändringarna utifrån det material som skickats ut. LRF är som sagt väl medvetet om att arbetet med programändringen och neddragningarna av projekt- och företagsstöd skett under stor tidspress men vissa saker hade kunnat tydliggjorts i materialet. Det går t.ex. inte att se i vilka fall de föreslagna indragningarna omfattar medel som myndigheterna bedömer att det inte finns efterfrågan på, eller medel det finns stor efterfrågan på. Det är också svårt att få en uppfattning i vilken omfattning förändringarna görs för att korrigera för budgetförändringar som redan gjorts inom prioriteringsområden där stödmyndigheterna beviljats budgetflexibilitet eller om det handlar om neddragningar för att finansiera jordbrukarstöden.

LRF har inga synpunkter på de konsekvenser de finansiella ändringarna får för indikatorerna i programmet.

Projektverksamhet bygger på att organisationer ansöker om medel för en idé och man är aldrig garanterad att bli beviljad medel, och en organisation ska inte bygga sin verksamhet på projektmedel. Regelverket inom landsbygdsprogrammet är dock komplicerat och flera organisationer i Sverige har under åren därför byggt upp projektorganisationer för att ha möjlighet att sköta administrationen kring projekt. Det är givetvis så att man måste ta höjd för ryckigheter i politiken, men att politikens förutsättningar på detta sätt ändras från en dag till en annan ändrar spelreglerna radikalt och minskar tilltron till politiken.

Justering av finansieringsandelar/valutakursförändringar

LRF har inga åsikter på hur de tekniska justeringarna görs av valutakursen men anser att frigjorda medel i nationell medfinansiering inte bör lämna programbudgeten. Valutakursförändringen innebär att varje euro som Sverige hämtar från EU blir värd mer i svenska kronor, detta som en följd av att den svenska valutan successivt under programmets gång blivit svagare jämfört mot euron. Det framgår dock inte av underlaget som presenterats för övervakningskommittén hur mycket medel som frigörs från den nationella medfinansieringen på detta sätt. Underhandsinformation från Jordbruksverket pekar på att det rör sig om cirka 500 miljoner kronor. För ungefär ett år sedan beslutades också om en ändring av det svenska landsbygdsprogrammet som innebar att eurokursen för programmet ändrades och detta medförde att ungefär

20200608

1,6 miljarder svenska kronor i nationell medfinansiering drogs tillbaka till den svenska statskassan. Information om beloppet framkom av e-post från Regeringskansliet efter övervakningskommitténs möte i maj 2019, beloppet presenterades dock inte för kommittén varken vid mötet eller i skriftligt underlag inför mötet. Programmets totala omfattning ändrades inte av detta eftersom förändringen medförde att varje euro från EJFLU (Europeiska jordbruksfonden för landsbygdens utveckling) blev mer värd i svenska kronor.

Totalt har således drygt 2 miljarder kronor i nationell medfinansiering frigjorts via valutakursförändringar p.g.a. att den svenska kronan har försvagats gentemot euron. Det måste givetvis finnas marginaler för att kunna hantera variationer i kronans värde, vid en kraftig höjning av kronans värde skulle programmets budget äventyras om det inte finns marginaler. Det är därför rimligt att justeringar görs i slutet av en programperiod. LRF ifrågasätter dock i detta läge när det är brist på medel i programmet att regeringen och samarbetspartierna endast satsar på bredband, det hade varit önskvärt om övriga medel som frigjorts från den nationella medfinansieringen genom valutakursförändringen också kunnat stanna inom programmet.

Detta ärende har beretts tillsammans inom avdelningen Näringspolitik och Företagande.

Sofia Björnsson
Ledamot i övervakningskommittén